

El procés de convertir-se en pares. Protohistòria de la vinculació.

Maite García-Dié

Convertir-se en pares -pare i mare- és un procés que comença de forma paral·lela al començament de la vida del fill en el si de la mare. La gestació representa, per tant, una etapa fonamental per a l'inici de les interaccions pares-fill, temps considerat com a prioritari -protohistòria- en el qual s'esdevenen una sèrie de vivències bàsiques per a l'ordit del vincle familiar. Considerem el temps de gestació com el preludi del sistema de relacions mare-pare-fill, insistint en el fet que també el pare té un paper protagonista actiu, ja que el llarg període de gestació suposa, per a ell, de forma similar al que representa per a la mare, el marc adequat per a la fonamentació de la seva nova identitat.

Al llarg de la gestació, mentre el fill es desenvolupa per poder néixer, la seva mare recorre, alhora, un procés paral·lel per donar a llum, en la seva ment, una nova identitat: ésser mare. És una identitat que es va gestant gradualment i ho fa, vinculada al fill, durant els mesos que precedeixen i segueixen el naixement físic.

Nombrosos autors assenyalen la dualitat fisiològica i psicològica característica del procés de gestació (Gottesman, 1992; Benedeck, 1959; Bibring, 1959) i Bre-en cita la frase següent de Goodrich: "Deixin que descrigui la mare gestant com qui espera en la seva ment tant com espera en el seu úter." (1975, pàg. 17).

A partir de les investigacions etològiques de Lorenz, la psicologia inicia un ampli estudi sobre l'afecte i les conductes de vinculació que tindran en Bowlby el seu màxim representant, sense oblidar els treballs d'Ainsworth o Spitz. No obstant això, fins a Brazelton i Cramer (1993) no es presta gaire atenció a allò que el primer d'aquests autors anomena les "alrades" del vincle o, en altres paraules, la seva "prehistòria". "Les forces biològiques i ambientals, que fan que homes i dones desitgin tenir fills, i les fantasies que aquests desitjos susciten, poden considerar-se com la prehistòria del vincle." (pàg. 23).

És sobre aquest procés que condueix una dona i un home a convertir-se en mare i pare sobre el que ens proposem fixar l'atenció.

Maternització (procés de maternitat)

Es tracta d'un concepte que engloba gestació, part i maternatge, considerat com un tot. És a dir, adquirir qualitats de mare, no relatives únicament al fet biològic sinó al desenvolupament psicològic i emocional, qualitats que són generades fonamentalment per mitjà de les interaccions precoces amb el fill. (García-Dié, 1999)

Tant Brazelton (1993) com Stern et al. (1999) consideren que l'embaràs reflecteix la vida sencera de la dona, prèvia a la concepció, les experiències amb la seva mare i el seu pare, la seva adaptació i la separació posterior.

Cap als dos anys, els nens adquireixen identitat de gènere com a efecte de la interacció de factors biològics i ambientals. Això ens recorda com, des de la infància, les fantasies i la identificació amb la mare envolten la conducta de joc quan la nena sosté les coses i en té cura, imitant la forma en què ella és al seu torn sostinguda i cuidada.

Aquestes conductes inicials adquireixen un nou sentit a l'adolescència. Des de la pubertat, com assenyala Benedek (1983b), "en una repetició mensual, a mesura que la fisiologia de la dona la prepara per al part, l'organització de la seva personalitat desenvolupa aquesta sublimació de les seves energies psíquiques que anomenem <qualitat maternal>." (pàg.149)

Podem considerar que aquest desenvolupament paral·lel, físic i psicològic té igualment tota una història prèvia que fa que la dona en un moment determinat pugui encarregar-se de tenir cura del seu fill, molt més enllà que el que succeeix amb la resta de mamífers, en què la cura materna no passa de la procreació. En la dona, la "cura materna" escapa a les limitacions dels patrons preformats. El bagatge genètic del noutat humà té la peculiaritat de no acabar-se per a néixer, sinó que està potencialment preparat per a completar-se en tota la seva complexitat solament a través de las primeres relacions amb les persones significatives. En paraules de Winnicott (1993), i referint-se a la dotació genètica pròpia, present des de l'inici: "és heretada i esdevé legítim estudiar-la com un tema a part, sempre que s'accepti que el potencial heretat per un infant no es pot convertir en un infant si no és que estigui vinculat amb la cura materna." (pàg. 55)

L'embaràs¹ es descriu com un procés en què conflueixen aspectes biològics, socials i psicològics que marquen de manera definitiva aquest període de la vida de la dona que es converteix en mare.

¹ Emprem la paraula embaràs solament referida al fet biològic; com a part del procés de maternització s'hauria de fer servir sempre la paraula gestació, la qual, a diferència del sentit de càrrega o dificultat que implica l'embaràs, té un significat de "portar i sustentar" des de la concepció fins al naixement.

Els mecanismes neuroendocrins influeixen el cervell i els òrgans perifèrics, i provoquen alteracions d'hormones i neurotransmissors que configuren, al llarg d'unes quaranta setmanes, canvis en la imatge corporal.

Els factors socials que l'envolten fan que Lazarus i Folkman (1984) el descriu amb les característiques pròpies dels successos a què atribueixen propietats estressants: ambigüitat i immanència. Però si tenim prioritat per un aspecte és el que es refereix als canvis emocionals que s'esdevenen paral·lelament al procés mateix de l'embaràs biològic. Es tracta d'una d'aquelles etapes de la vida de la dona que implica un no-retorn, l'adquisició d'un nou estatus i una nova forma de vida; un cop convertida en mare, la dona ja no serà més una unitat (Bibring, Dwyer, Huntington i Valenstein, 1961).

Per a Cranley (1993), en la literatura hi ha un consens sobre l'attachment que sosté que, mentre el fetus es desenvolupa físicament durant l'embaràs, simultàniament té lloc un procés de desenvolupament personal en la dona, que és concebut per Missonier (1998) com un procés de maternització.

De la mateixa manera que la pubertat i la menopausa, l'embaràs suposa un temps de crisi de desenvolupament en el cicle vital de la dona (Bibring i Valenstein, 1976). I com tota crisi, amb la possibilitat de desequilibris o, en condicions favorables, de convertir-se en una fita per a la maduresa. D'aquí que se'l consideri també un substrat de prova per a la salut psíquica.

Gestació: etapes i representacions mentals

Ammaniti (1991) ha estudiat la influència de les representacions maternes durant l'embaràs sobre l'inici de les interaccions mare-fill i sobre l'afecte amb el lactant. Afirmar que el desenvolupament i l'organització de les interaccions mare i lactant, especialment aquelles que impliquen afecte, estan determinades pels "fantasmes de la mare" i per la seva permeabilitat a les noves experiències que viu en aquell moment.

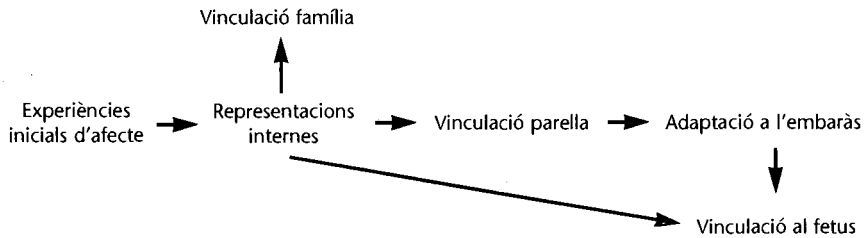
En la gestació, es poden identificar tres etapes, que pràcticament es corresponen amb cada un dels trimestres. I les representacions tenen temàtiques diferents segons el predomini de tot el que, a cadascuna, s'integra.

Primera etapa: des del coneixement de l'embaràs, l'adaptació a la notícia. Tant si el fill és desitjat i buscat com si no ho és, el coneixement de l'embaràs suposa un temps per a l'ambivalència. El fet de desitjar un fill, de desitjar crear una família, de desitjar que l'amor entre home i dona tingui un vincle nou que pugui perpetuar-lo, no exclou el temor. El fill que comença a representar-se és a vegades viscut com a meravellós i d'altres vegades, com el bebè imperfecte, no desitjat, que voldria perdre's. La relació mare-embrió és la relació d'algú que no co-

neix l'altre i que s'ha d'estructurar progressivament. Les primeres fantasies poden ser de fusió i simbiosi o d'alguna cosa estranya que no s'atreveix a reconèixer.

La vivència de la pròpia història personal facilitarà que les fantasies revisquin les seves relacions infantils i de parentiu: serà "com la seva mare". I segons siguin les experiències de la relació maternal voldrà assemblar-se o ser diferent, com ho va ser o no la seva mare amb ella.

Muller (1993), en desenvolupar un inventari sobre l'afecte prenatal, proposa l'esquema següent:

Per a aquesta autora, les experiències inicials condueixen al desenvolupament de representacions internes que influeixen subsegüentment la vinculació de la persona al llarg de la seva vida.

Segona etapa: des de la percepció dels moviments del fetus, reconèixer el fetus com un ésser.

Prop del 4t mes, el fetus dóna senyals de la seva presència viva i els moviments que la mare percep amb claredat comencen a dur-la a la realitat que hi ha un algú altre, diferent d'ella, a qui es va sentint vinculada. És fàcil que el reconeixement del fetus com a individu afavoreixi un increment de la seva afectivitat i comenci, aleshores, allò que Rubin² identifica com prenatal attachment amb aquest bebè que comença a conèixer en els seus encontres mitjançant les revisions ecogràfiques, que ajuden a investir-lo d'una personalitat determinada i d'un començament d'individuació (Schaaps, 1996). Frequentment se li posa un nom, gairebé sempre un diminutiu afectuós. La percepció que té sobre el fetus és molt més precisa que la que tenia a l'etapa anterior. Això ha servit de base per afirmar que, durant la gestació, la dona construeix un bebè imaginat; i després s'evidencia que les representacions d'aquest bebè imaginat tenen una raonable coherència interna.

A mesura que els moviments del fetus augmenten dins seu, percep la seva atenció dividida entre les demandes del món extern i les demandes d'atenció que

rep des de l'interior. De la mateixa manera, se sent dividida entre la nena que fou i la dona adulta que creix dins d'ella. O entre la filla i la mare responsable d'una nova vida en què s'està convertint.

Tercera etapa: des del 7è mes, experimentació del futur fill com un individu.

Es tracta d'un trimestre amb un clar objectiu: preparar-se per al part i preparar-se per a la separació que els unirà com a mare i fill.

Entre el setè i el novè mes, es produeix un silenci de les representacions sobre el bebè que fins ara havien tingut una riquesa especial (García-Dié, 1999). La representació del bebè, en arribar aquesta fase, es correspon amb una imatge ben definida. Stern (1997) suggereix que aquest silenci és aproximadament un mecanisme de protecció intuïtiu davant de la proximitat del part, en què el bebè real i l'imaginat es troben per primera vegada i és difícil de tolerar que la diferència entre ells sigui gran.

La conducta de la mare està adreçada a les activitats *de nesting*³, mentre que la seva imaginació se centra en el part, en la separació i en l'encontre (Lederman, 1984). Zeanah, Carr i Wolk (1990) constaten com les característiques psicològiques dels pares estan relacionades amb la percepció que tenen prèvia al naixement. Las mares que relaten un major afecte pel fetus el perceben més actiu, fins i tot en els casos en què la mesura de l'activitat fetal fou inferior.

Kloosterman (1982) pressuposa que la condemna bíblica a "parir amb dolor" no significa sinó parir amb consciència. A mesura que avança aquesta etapa, la consciència del part significa dolor, és a dir: temor i ansietat. "La dona se sent en una situació d'emergència i es torna com un nen petit, demanant ajut a l'exterior. La imatge d'una figura materna que ajuda sorgeix en primer terme." (Mollinski, 1986, pàg.23). La majoria de les dones se senten ambivalents a l'hora d'expressar els seus sentiments. Mentre compten els dies, es barreja l'anhel per abraçar el seu fill i la tristesa de la pèrdua del bebè, de la fantasia amb el sentiment de buidor i la por al fracàs.

La qualitat maternal

Totes les criatures han estat dotades d'aquells patrons innats que les fan aptes per protegir el creixement i la maduració de l'embrió des de la concepció fins al part i continuar tenint-ne cura fins que la cria és capaç de valer-se per si mateixa. La "cura materna" és, doncs, una funció biològica. Però solament la femella materna té el privilegi de criar més enllà d'aquest cicle de procreació. I aquesta qualitat específica de la dona s'entronca amb la fisiologia i amb la seva pròpia personalitat. S'allibera de les limitacions que impliquen els patrons fisiològics. Aquesta qualitat característica de la personalitat femenina es podria entendre com la integració d'un complex procés estimulat des de la pubertat i après cultu-

3 "Preparar el niu", trobem l'expressió anglesa especialment descriptiva i càlida.

ralment. La qualitat maternal, descrita per Benedek (1983c), podria posar en marxa en el moment adequat allò que Winnicott (1990) va descriure com a “preocupació maternal primària”, una forma de ser que té lloc en un temps immediatament anterior i posterior al naixement del bebè, i que hauria de servir de mecanisme adaptatiu a l’inici de la criança. El desig de tenir cura del nadó restableix la simbiosi afectiva mare-fetus que el part havia interromput. Per altra banda, les relacions transaccionals de la criança faciliten la integració de la qualitat materna. La identificació amb el bebè permet una regressió a l’experiència infantil que, alhora que completa l’adquisició de la identitat de mare, vincula afectivament la mare de forma especial amb aquest bebè.

La qualitat maternal com a característica femenina té la base en la maduresa psicològica de la dona. Si la gestació ha estat considerada com un temps de crisi, és fonamentalment quant a creixement. I aquesta nova identitat materna s’hauria de construir sobre una sòlida base de dona, per poder construir després la identitat del fill sobre la base segura d’una relació de mare-pare.

La qualitat paterna

La decisió de tenir un fill implica, molt més que la decisió del matrimoni, recórrer un camí de comunicació. Si aquest camí es recorre des de l’inici de la vida en comú, el fill serà fruit d’aquesta comunicació amorosa. Porot (1975), en parlar de la necessitat de seguretat per a l’autonomia del nen, la sustenta en un trípede basat en l’amor, l’acceptació i la conseqüència per part dels pares. Junts formen una excel·lent descripció d’allò que el nen necessita per al seu desenvolupament emocional. Però, junts també, suggereixen el paper dels pares davant de la decisió de donar, ambdós, forma a una nova vida. Paternitat i maternitat són processos complementaris que progressen per tal de conformar el desenvolupament del nen.

L’exercici de la funció paterna comença tan aviat com ho fa la funció materna. Almenys des del començament de l’embaràs. De la mateixa manera que la maternitat s’entén malament si no es té en compte la gestació, també la paternitat queda incompleta si solament es té en compte a partir del naixement del fill.

Benedek (1983d) estableix un paral·lelisme entre les qualitats maternal i paterna, entre les funcions –criança i providència—que aquestes representen. Considera que l’arrel biològica de la paternitat té l’origen en la pulsio per la supervivència. Però la paternitat tampoc és solament un assoliment biològic. Convertir-se en pare significa per a l’home identificar-se i rivalitzar amb el seu propi pare. Igual que la mare, ell també es converteix en baula de la cadena universal de pares, i això significa l’obtenció de la seva maduresa. Si la maternitat ha estat considerada una parcel·la pròpia de dones, sobre la qual només elles tenen experiència, el marit cedeix freqüentment el seu lloc, durant l’embaràs, a l’àvia ma-

terna. Aquesta vinculació de la dona amb la pròpia mare, regressiva al mateix temps, facilita l'augment d'activitat externa, fora de la llar, per part de l'home, amb el consegüent allunyament de la comprensió de l'embaràs físic i psicològic que es dona en la seva dona. Si afegim la disminució del desig sexual de la dona al llarg de l'embaràs, és fàcil comprendre com l'home va perdent interès d'intervenir-hi. No obstant això, la seva presència com a responsable del desenvolupament —en procés— del fill i interlocutor de tot allò que s'esdevé es fa imprescindible.

La qualitat paternal suposa la implicació activa del pare en el procés de criança. El nounat necessita la presència del pare per completar les seves competències, i la mare necessita el seu marit en aquesta nova etapa en què comencen les relacions triangulars que exigeixen en un moment donat vinculacions diàdiques entre els pares, i en un altre moment entre qualsevol d'ells dos amb el fill. Si l'afecte té la prehistòria en l'embaràs, la mare s'ha de poder referir al seu marit de forma continuada al llarg dels nou mesos per tal d'establir un tipus de relació que romangui i es reforci en el puerperi. Fivaz-Depeursinge et al. (1990) han estudiat la dinàmica que duen a terme els tres "partenaires" considerant necessari tenir present la importància que tenen aquestes relacions molt abans de les primeres manifestacions edípiques. Tot i que la mare segueix sent la figura principal en l'establiment de la interacció, el suport que en aquest procés li aporta el pare contribueix a crear un sentiment de seguretat indispensable per viure plenament allò que Winnicott entenia com la preocupació maternal primària.

Si el concepte d'"Unitat Originària" definit per Abelló et al. (1984) com "un estat relacional primitiu d'unitat entre les figures del pare, la mare i el nen [...] en què tots els elements són importants" (pàg. 111) i contemplat com "una primera estructuració preedípica" es refereix al temps de criança, podríem pensar en una història prèvia al llarg de la gestació i on de base no es trobés únicament el sentiment de gratitud del bebè a l'afecte i protecció d'una bona mare, sinó també l'entramat de desig i donació de mare i pare fet realitat des que el fill és concebut.

Història prèvia que Benedek (1983a) recull en parlar de la dinàmica de la comunicació: "Els processos psicodinàmics que lliguen marit i muller s'enforteixen per la condició de progenitor, ja que cada un passa a formar part d'uns subsistema: mare i fill, i pare i fill. Aquests subsistemes estan en interacció recíproca contínua, i per aquesta via, pare i mare mantenen comunicació constant a través del fill i en raó d'ell. Consegüentment, cap dels subsistemes dins d'una família representa solament una díada, ja que encara durant l'embaràs i el puerperi quan els processos psicodinàmics entre mare i nadó estan més propers al seu origen biològic, el marit-pare és un actiu participant en la tríada familiar. [...] Atenent les necessitats afectives de la seva muller, el marit participa en el seu embaràs i ell mateix es prepara per a la relació d'objecte amb el fill." (pàg. 131)

Brazelton (1983) ha tingut molta cura de la figura paterna i de la implicació que aquesta ha de tenir en l'esdevenir com a pares. Constata que interessa molt poc com viu l'home el procés de gestació. La seva dona està massa pendent de l'embaràs i els seus pares, com els d'ella, solament tenen en compte el futur nadó i la seva mare. Però ell també està preocupat i feliç. S'enfronta a una nova situació carregada de responsabilitat. Cal que entengui la semblança d'igualtat amb la seva dona en la vivència de la gestació i en la necessitat que d'ell i de la seva col·laboració tindran mare i fill. Si el pare se sent gelós de la proximitat que experimenta la dona amb el bebè, això potser revela la necessitat de vinculació que el pare sent.

En parlar d'afecte ens sembla interessant subratllat que també el temps que envolta el part és cosa de tres a un ritme diferent per a diferents pares. Klaus i Kennell (1982) van ser interpretats en ocasions de forma literal, cosa que va donar lloc a enfocaments distorsionats sobre la necessitat d'afecte primerenc. Entenem, amb Brazelton (1994), que el que és fonamental és un vincle fort i a llarg termini. Constituït al llarg d'un temps en què cada u se sent necessari i reconegut a través de respostes diferents del bebè que tenen un valor adaptatiu i que faciliten l'establiment d'aliances.

El bebè d'Spitz i el bebè de Brazelton

Sens dubte, els estudis d'Spitz són decisius en parlar de la vinculació afectiva. No obstant això, la concepció que hi ha del nounat en el seu moment -som al 1958- difereix sensiblement de la concepció que actualment es descriu en tot el treball sobre les competències del nounat de Brazelton i altres autors. Proposem dos textos com a observació del que podria entendre's com dues espècies ben diferenciades. Diu Mitjavila (1990): "Prendré Spitz com a punt de referència per il·lustrar aquesta evolució (revolució?) respecte al nounat. Spitz va ser un dels pioners de l'observació del lactant i el primer motiu per a referir-me a ell és, sens dubte, retre homenatge a la seva obra i de passada prendre des d'ell la perspectiva que ens permetrà arribar fins a les aportacions actuals. Veiem com Spitz descriu el nadó l'any 1958: 'El nounat arriba al món en un estat d'indiferenciació, incapaç de qualsevol acció psíquica. Les nostres experiències i les d'altres investigadors demostren que el món exterior està exclòs de la percepció del nadó, a causa d'un lllindar de percepció extremadament elevat que el protegeix durant les primeres setmanes, i fins i tot els primers mesos, de les percepcions procedents del que el rodeja. Durant aquest període es pot afirmar que no existeix un món exterior per al nounat, ja que tota percepció en aquesta època es dona en funció del sistema interoceptiu; les respostes manifestades pel nen es donen en funció de la percepció de les necessitats que li són comunicades per aquest sistema. El nen en aquesta etapa primitiva és incapaç de distingir cap objecte de fora. [...] Les respostes del nadó són, en el millor dels casos, del tipus del reflex condicionat o anàlogues a això que anomenen reflex condicionat. Sens dubte hauran

de transcórrer molts dies abans que pugui desenvolupar-se una especificitat en les respostes [...] Cap al final del segon mes [...] el lactant percep visualment l'aproximació de l'ésser humà.' El que ens descriu Spitz és més aviat l'estat de la psicologia evolutiva de la seva època i els components ideològics que la condicionaven (el nadó com a "taula rasa")." (pàg. 54)

I escoltem Brazelton el 1990: "El nounat està equipat amb totes les complexes conductes sensorials i motrius [...]. Nou mesos de condicionament intrauterí preparen els nadons per al medi particular en què han de néixer. Els indicis que han rebut "in utero" de la mare han moldejat les seves respostes i els han preparat per a poder respondre als ritmes i als senyals de la seva mare després del part. Les admirables capacitats de parar atenció i d'assumir una conducta interactiva que té el nounat davant d'un adult que l'agafa en braços i en té cura se'ns ha tornat cada vegada més evident a partir de la nostra pròpia investigació i el nostre treball clínic així com els de molts altres especialistes. Veiem el nadó no com un ésser indefens, caòtic o impredecible, sinó com a algú equipat amb respostes altament predictibles als estímuls provinents del món exterior, tant positius com negatius. Aquestes respostes, a la vegada, moldegen les de la persona que en té cura per tal d'establir un sistema de retroalimentació mútua apropiat per al nadó. Naturalesa i criança van esdevenint indissolublement lligats a través de la realimentació recíproca que possibilita cada interacció a partir del moment mateix del naixement." (Brazelton i Cramer, 1993, pàg. 137-138)

Les cites són suficientment eloqüents. Ser mare d'un o altre bebè suposa dues formes diferents en l'exercici de la maternitat. Mitjavila (1990) conclou que "el que ens aporten les noves línies d'investigació és la precocitat de funcionament organitzat existent des del naixement i fins i tot anterior." (pàg. 56)

Un bebè que pot ser observat regularment a través de les imatges ecogràfiques enriqueix les investigacions dels darrers vint anys, ja que aporta un coneixement sobre la vida intrauterina que afavoreix un canvi en la psicologia evolutiva actual.

La nostra proposta va en la línia d'una investigació atenta al canvi, però partint de la necessitat de contemplar que en aquest canvi mare i pare són ja imprescindibles com a context actiu que ofereix, des de l'inici de la vida, la proximitat afectiva que veslumava Winnicott (1990) en afirmar que "un bebè no pot existir sol, sinó que constitueix una part essencial d'una relació" (pàg. 143). I com una mare i un pare no poden ja romandre passius a la interacció del nou ésser que "veuen", senten i estimen.

És aquesta especial i complexa relació la que anirà convertint un home i una dona en pare i mare.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- ABELLÓ, N. i Pérez Sánchez, M. (1984) "Estructures pre-ediípiques. Observació de nadons". *Revista Catalana de Psicoanàlisi*, 1, p. 109-122.
- AMMANITI, M. (1991) "Représentations maternelles pendant la grossesse et interactions précoces mère-enfant". *Psychiatrie de l'enfant*, 2, p. 341-358.
- BENEDEK, T. (1959) "Parenthood as a developmental phase". *Journal of American Psychoanalytic Association*, 7, p. 389-417.
- BENEDEK, T. (1983a). "La familia como campo psicológico". En: Anthony, E.J. y Benedek, T. (comp.) *Parentalidad* Buenos Aires: Amorrortu .
- BENEDEK, T. (1983b). "La psicobiología del embarazo". En: Anthony, E.J. y Benedek, T. (comp.) *Parentalidad* Buenos Aires: Amorrortu.
- BENEDEK, T. (1983c). "Maternidad y nutrición". En: Anthony, E.J. y Benedek, T. (comp.) *Parentalidad* Buenos Aires: Amorrortu.
- BENEDEK, T. (1983d). "Paternidad y providencia". En: Anthony, E.J. y Benedek, T. (comp.) *Parentalidad* Buenos Aires: Amorrortu.
- BIBRING, G. L. (1959). "Some considerations of the psychological processes in pregnancy". *The pschoanalytic study of the child*, 14 , p. 113-121.
- BIBRING, G. L., & Valenstein, A. F. (1976) "Psychological aspects of pregnancy". *Clinical Obstetrics and Gynecology*, 19, p. 357-371.
- BIBRING, G. L.; Dwyer, T. F.; Huntington, D. S. & Valenstein, A. F. (1961) "A study of the psychological processes in pregnancy and the earliest mother-child relationship". *The psychoanalytic study of the child*, 16, p. 9-72.
- BRAZELTON, T. B. (1983) *La naissance d'une famille. Ou comment se tissent les liens*. Paris: Stock/ Laurence Pernoud.
- BRAZELTON, T. B., y Cramer, B. (1993) *La relación más temprana. Padres, bebés y el drama del apego inicial*. Barcelona: Paidós.
- BRAZELTON, T.B. (1994) "Touchpoints: opportunities for preventing problems in the parent-child relationship". *Acta Paediatrica Supplement*. 394, 35-39.
- BREEN, D. (1975). *The birth of a first child. Towards an understanding of femininity*. London: Tavistock Publications.
- CRANLEY, M. S. (1993). *The origins of the Mother-Child Relationship-A Review*. Haworth

PRESS

- FIVAZ-DEPEURSINGE, E.; Corboz-Warnery, A. y Frenk, N. (1990) "Modèles et techniques d'intervention thérapeutique pendant les premières années de vie". *L'approche systémique*, 10, p. 1-49.
- GARCIA-DIÉ, M.T. (1999) *Estudio longitudinal de las representaciones en el proceso de maternidad*. Tesis Doctoral no publicada. Barcelona: Universitat Ramon Llull.

- GOTTESMAN, M. M. (1992) "Maternal Adaptation during pregnancy among adult early, middle and late chilbearers: Similarities and Differences". *Maternal-Child Nursing Journal*, 20, p. 93-110.
- KLAUS, M.H. y Kennell, J. (1982) *Parent-Infant Bonding*. St. Louis: Mosby.
- KLOOSTERMAN, G. J. (1982) "The Universal Aspects of Childbirth: Human Birth as a Socio-Psychosomatic Paradigm". *Journal Psychosomatic Obstetrics Gynecology*, 1, p. 35-41
- LAZARUS, R.S. & Folkman, S. (1984) *Stress, appraisal and coping*. New York: Springer.
- LEDERMAN, R. P. (1984) *Psychosocial adaptation in pregnancy*. Englewood C. NJ: Prentice-Hall.
- MISSONNIER, S. (1998) "L'échographie obstétricale: un lieu de prévention précoce des avatars de la parentalité?". En: Mazet, Ph. y Lebovici, S. (dir.) *Psychiatrie périnatale*. Paris: P.U.F.
- MITJAVILA, M. (1990a) *Estudi Observacional de la interacció mare-fill en els dos primers mesos de vida*. Tesi Doctoral no publicada. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona.
- MOLINSKI, H. (1986) "Psychological Changes in Women during Pregnancy and Postpartum". En: Leysen, B. Nijs, P. & Richter, D. (ed.) (1986) *Research in Psychosomatic Obstetrics and Gynecology*. Leuven: Acco.
- MULLER, M. E. (1993) "Development of the Prenatal Attachment Inventory". *Western Journal of Nursing Research*, 15, p. 199-215.
- POROT, M. (1975) *La familia y el niño*. Barcelona: Paideia.
- SCHAAPS, J.P. (1996) "Les premières relations mère-embryon". *Les cahiers de L'Afrée*, núm. 10.
- STERN, D., Bruschiweiler-Stern, N. y Freeland, A. (1999) *El nacimiento de una madre*. Barcelona: Paidós
- STERN, D. N. (1997) *La constelación familiar. La psicoterapia en las relaciones entre padres e hijos*. Barcelona: Paidós (Título original: *The motherhood constellation. A unified view of parent-infant psychotherapy*. New York: Basic Books).
- WINNICOTT, D. (1990) *Los bebés y sus madres*. Barcelona: Paidós.
- WINNICOTT, D. (1993) *Los procesos de maduración y el ambiente facilitador. Estudios para una teoría del desarrollo emocional*. Barcelona: Paidós.
- ZEANA, C. H., Carr, S., & Wolk, S. (1990) "Fetal movements and the imagined baby of pregnancy: Are they related?". *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 8, p. 23-36.

ABSTRACT

Convertirse en padres, en padre y madre, es un proceso que se inicia de forma paralela al de la vida del hijo en el seno materno. La gestación constituye, por lo tanto, una etapa fundamental para el inicio de las interacciones padres-hijo, un tiempo considerado como prioritario –protohistoria– en el que acontecen vivencias básicas para la urdimbre del vínculo familiar. En este artículo, consideramos el tiempo de gestación como el preludio del sistema de relaciones madre-padre-hijo, e insistimos en el hecho de que también el padre tiene un papel protagonista activo, ya que el largo período gestacional supone para él, de forma similar a lo que supone para la madre, el marco adecuado para la cimentación de su nueva identidad.

To become a parent –father and mother– is a process parallel to the life of the child that begins in the mother’s womb. Gestation is, therefore, a fundamental stage for the beginning of parent-child relations, a period considered as previous –protohistory– when a series of life experiences take place that are essential for creating the family bond. The period of gestation is considered as the prelude to the system of parent-child relations, where the father also plays an important active role, as the long period of gestation is for him, as for the mother in a similar way, the appropriate framework to build on his new identity.

Devenir parents, père et mère, est un processus qu’on commence de façon parallèle tel que la vie de l’enfant le fait au sein maternel. La gestation représenté par conséquent une étape fondamentale pour le début des interactions parents-enfants, temps qu’on considère comme prioritaire –protohistoire- où surviennent toute une série d’expériences basiques pour l’ourdissage du lien familial. On considère le temps de gestation comme le prélude du système de relations mère-père-enfant, en remarquant que c’est le père aussi qui a un rôle principal actif, parce que, pour lui, la durée de la gestation suppose, d’un façon similaire à ce que suppose pour la mère, le cadre approprié pour les fondements de sa nouvelle identité.

